

De klokkenluiders

Daar staat hij, de Onzichtbare, het Fantoom, de man die geen sporen achterlaat. Maandenlang konden we elkaar alleen maar mailen. In het begin antwoordde hij helemaal niet, daarna aarzelend en onregelmatig. In zijn mails stond vaak slechts het allernoodzakelijkste; korte zinnen, nauwelijks details.

Hij is niet iemand die mensen snel vertrouwt, dat wordt al snel duidelijk. Je kunt het hem ook nauwelijks kwalijk nemen. Hij is tenslotte op de vlucht, verbergt zich voor de onderwereld, voor privédetectives en de politie. Elke fout kan hem ontmaskeren. Geen wonder dat zo iemand veel tijd nodig heeft voordat hij zich blootgeeft. Nu, in februari 2016, schrijft hij dat hij iets persoonlijk met ons moet bespreken. Het zou dringend zijn.

Onze eerste ontmoeting vindt plaats in een stad in Oost-Europa. Buiten ligt sneeuw, binnen, in de kleine hotelkamer, is het warm en benauwd. De verwarming kan niet lager worden gezet. Geen behaaglijke sfeer.

Hoe moeten we hem noemen? Hij heeft zelfs zijn naam nooit genoemd. 'Noem me maar John,' zegt hij.

Zo begint het dus, het avontuur dat ons gedurende een maandenlange reis naar de afgronden van de wereld van het voetbal zal brengen. John is Football Leaks. De kleine website die sinds enige tijd zoveel opwindning veroorzaakt, is zijn spreekbuis. Zijn data zijn zijn stem, ze veroorzaken ophef, vanaf dag één.

Football Leaks verschijnt als uit het niets op het internet. Eerst nog zonder enige verwijzing naar John of een van de makers, en

ook zonder verklaring of manifest, gewoon een internetsite met documenten. Eind september 2015 duiken de eerste contracten op, bewijzen van wilde transfers van jonge spelers, verwijzingen naar obscure afspraken tussen clubbestuurders en spelersmakelaars, die elkaar voor een deel zelfs provisie zouden hebben toegeschoven, zogenaamde *kickbacks*, smerige details waarvan men al veel langer vermoedt dat ze een vast bestanddeel zijn van de branche. Nu staan die geheimen open en bloot op het net.

Eerst is Portugal aan de beurt. De documenten die, floep, op de homepage van Football Leaks verschijnen, zijn afkomstig uit het hart van Benfica en Sporting Lissabon, later ook van FC Porto, de drie grote clubs van het land dus. De documenten lijken echt, ze zijn gecontrasigneerd, bevatten parafen en stempels, de inhoud is strikt vertrouwelijk: bedrijfsgeheimen, gerubriceerde gegevens, papieren die achter slot en grendel horen.

Waar komt dat spul vandaan? Daar laat Football Leaks zich niet over uit, maar in plaats daarvan stuwt de website steeds meer data naar het internetoppervlak, voor iedereen te lezen en te downloaden. De onthullingen zijn voor de voetbalbranche niet slechts een provocatie maar ook een acute dreiging. ‘Niemand weet precies wat er nou eigenlijk gebeurt, maar iedereen weet dat hij niet de volgende wil zijn,’ zegt een functionaris van een Europese voetbalclub tegen *The New York Times*. Zijn naam noemt hij niet – om de groep niet nodeloos te provoceren.

John, de onbekende uit de krochten van het internet, zit op dat moment ergens op de wereld achter zijn computer en amuseert zich kostelijk. Hij leest op de supportersforums en in de media speculaties over de vraag wie of wat Football Leaks kan zijn: een individu, een groep, een functionaris van de Portugese voetbalbond, een oud-werknemer van de wereldvoetbalbond FIFA? Of toch een voormalige spelersmakelaar die nog een appeltje te schillen heeft met zijn concurrenten of misschien zelfs met de

hele branche? Wat zijn de motieven van de verantwoordelijke(n)? Wraak? Hebzucht? Krankzinnigheid? Lol in het provoceren? Veel vragen, wilde gissingen. Slechts één ding is zeker: de onthullingen op de Football Leaks-site zijn enorm explosief. Ze zijn een frontale aanval op het miljardenbedrijf voetbal.

In het bedrijfsleven en in de politiek, zelfs in de kerken waren er in het verleden telkens weer lekken, grote hoeveelheden data die aan het licht kwamen en voor ophef zorgden. Maar in de sport? In het voetbal? De onthullingen van Football Leaks zijn een primeur. De aanval door de klokkenluiders treft de branche volledig onvoorbereid. Wie de documenten van Football Leaks leest, kan slechts tot de conclusie komen dat het profvoetbal er nooit rekening mee heeft gehouden dat zijn smerige geheimen ooit aan het licht zouden komen.

De branche heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld tot een parallelle wereld met een heel eigen idee van recht en wet, fatsoen en moraal. De miljoenen en miljarden waarmee de markt door supporters, sponsors en tv-zenders is overspoeld, hebben misschien zelfs onontkoombaar geleid tot arrogantie en zelfoverschatting – tot en met grootheidswaanzin.

De amusementsindustrie die voetbal is, heeft een maatschappelijke betekenis gekregen die ver boven het spelletje uitsteekt. Wat betreft de politieke en economische belangen van de branche kan geen enkele volksvertegenwoordiger om de voetballobbyisten heen, of het nu gaat om kwesties van fiscaal recht, nieuwe belastingvoorschriften voor kapitaalvennootschappen of subsidies voor stadions.

De afstand tussen het profvoetbal en de macht en de machthebbers is klein, de grenzen tussen politiek en bedrijfsleven zijn vloeiend. Bondskanselier Angela Merkel bezoekt de Duitse *Mannschaft*. Voor de inauguratie van de nieuwe bondspresident worden ook bondscoach Joachim Löw en de president-commis-

saris van de Deutsche Fußball Liga (DFL), Reinhard Rauball, uitgenodigd. De president van de DFL, Reinhard Grindel, was lid van de Duitse Bondsdag, de voorzitters van de raad van bestuur van Telekom en Audi zitten in de raad van toezicht van Bayern München. En als de wereldvoetbalbond FIFA de toewijzing voor een wereldkampioenschap in de aanbieding heeft, komt zelfs de emir van Qatar persoonlijk naar Zürich.

Maar als politiek en bedrijfsleven bijna overal ter wereld tegen het profvoetbal aan schurken omdat ze dan schitteren, wie controleert die branche dan nog? De media? Het voetbal bestrijdt de onafhankelijke journalist met felheid en uitsluiting. De voorlichtingsdiensten staan gesprekken met sporters en sportfunctionarissen alleen toe als ze uiteindelijk elk geschreven woord mogen nalezen en in twijfelgevallen ook mogen veranderen. Verslaggevers komen nauwelijks nog in de buurt van sporters, te meer niet omdat ook persoonlijke media-adviseurs en agenten het publieke beeld van de voetballers mede willen bepalen.

Verslaggevers die zich niet laten inpalmen, die te nieuwsgierig zijn, die de werkelijkheid willen beschrijven in plaats van het zorgvuldig geconstrueerde imago, worden onder druk gezet en niet zelden geboycot. Het profvoetbal kan in zulke gevallen bijzonder onaangenaam zijn, manipulatief, zou je ook kunnen zeggen. Kritische journalisten krijgen vaak geen interviews meer, mogen niet meedoen aan achtergrondgesprekken, en het gebeurt ook dat de clubs zonder voorgaande waarschuwing hun accreditatie, hun werkvergunning dus, intrekken. Het topje van de verslaggevers ondervindt geen problemen, voor de anderen dreigt soms zelfs een huisverbod.

De situatie is simpel: het voetbal is inmiddels zo groot geworden, zo invloedrijk, dat het de media niet meer nodig heeft. Alles wat clubs, bonden, functionarissen en spelers te zeggen hebben, kunnen ze ook zeggen via YouTube, Twitter en Facebook – on-

gefilterd en ongecontroleerd. Bovendien zitten miljoenen supporters elk weekend in het stadion of voor de buis en krijgen een werkelijkheid voorgeschoteld die de branche wil tonen. De Europese voetbalbond UEFA gaat al zo ver dat tijdens Europese Kampioenschappen de gewelddadigheden uit de uitzending worden geknipt. Die zijn schadelijk voor het product.

Is er überhaupt nog iemand die deze van succes dronken, eigenmachtige branche controleert? Justitie? De politie? Soms wel. In de meeste gevallen niet. De voetbalbranche beschikt over voldoende middelen om zich door de beste juristen, belastingdeskundigen en bedrijfsadviseurs te laten bijstaan. Hun taak is nauw omschreven: ze moeten oplossingen vinden om kromme, smerige deals zuiver en legaal te laten lijken.

De data van Football Leaks zullen duidelijk maken dat bijna elke bovengemiddeld verdienende speler aandelen heeft in een of meer ondernemingen. Met name in Spanje en Engeland worden ondernemingen opgericht waar het geld van hun reclamerechten naartoe stroomt. Ook de clubs timmeren mee aan deze onontwarbare bedrijfsstructuren, die vaak eindigen in belastingparadijzen in de Stille Oceaan of het Caribisch gebied. Het sjacheren, camoufleren en verbergen dient daarbij slechts één doel: zo min mogelijk belasting betalen. Van bruto zo veel mogelijk netto overhouden lijkt de oerdrift van alle deelnemers te zijn, en daardoor komt het dat in het voetbal bijna geen enkele grote geldstroom een rechte bedding volgt.

Onderzoekers die een veelbelovend spoor volgen, stuiten snel op hun grenzen: de nationale staten. Spelers gaan van het ene land naar het volgende en van het ene continent naar het andere; honoraria voor spelersmakelaars kunnen overal gestort worden, ook bij de kleinste bank op het meest afgelegen eiland – inclusief de vele belastingparadijzen waar zwart geld heel snel wordt witwassen. Politie en officieren van justitie moeten vaak machteloos

toekijken bij dit gesjacher. Justitiële instanties opereren nog altijd binnen de eigen landsgrenzen: Duitse belastinginspecteurs volgen het Duitse recht, Franse volgen het Franse recht en de uitwisseling tussen de autoriteiten van de afzonderlijke landen verloopt ook in een geglobaliseerde wereld verrassend stroef. Veel verzoeken om rechtshulp aan landen in Afrika, Zuid-Amerika of het Caribisch gebied zijn het papier niet waard waarop ze gedrukt zijn; elke politieagent in Bochum of Bordeaux weet dat dergelijke vragen niet eens worden beantwoord.

De dikbetaalde financiële en fiscale deskundigen kennen die zwakke plekken en zijn uiterst bedreven in het benutten van de gaten in het systeem. Zo verandert een twijfelachtige overboeking van een Duitse Bundesliga-speler naar een firma op de Britse Maagdeneilanden in een doodgewone storting op de rekening van een spelersmakelaar. Zolang het voetbal zijn zaakjes zo clandestien kan regelen, is het nagenoeg ongrijpbaar.

Deze logica volgend heeft het voetbal allang zijn eigen regels gecreëerd, een universum dat orde en controle voorspiegelt en waarin instanties van buitenaf zich liefst niet moeten bemoeien met de zaken van de branche. De bonden hebben complete afdelingen en staven in het leven geroepen die de licenties voor de profclubs verstrekken. Daarbij wordt onder andere bekeken of een club zuiver en serieus gehandeld heeft, of de balansen kloppen en wie in de club investeert. Binnen de bonden ontstaan steeds meer ethische commissies en *compliance teams*, die alle deals controleren en moeten waarschuwen voor mogelijke belangenconflicten. De Football Leaks-documenten zullen duidelijk maken dat veel ervan slechts een façade is.

Onthullingen over de ongelooflijke corruptie binnen de FIFA of de *Sommermärchen*-affaire bij de Deutsche Fußball-Bund (DFB) hebben de geloofwaardigheid van de voetbalbranche ernstig aangetast. Het moet een signaal van vastberadenheid voorstellen en

verloren vertrouwen terugwinnen als bonden plotseling anti-corruptiemedewerkers aanstellen en clubs zich houden aan de regels voor goede bedrijfsvoering. Kijk, luidt de boodschap, we hebben het begrepen, we veranderen onze handelwijze, we zorgen voor transparantie. Alleen, wie gelooft dat een zo vervuild milieu zichzelf kan vernieuwen?

De makers van Football Leaks in elk geval niet. En terwijl de wereld zich in het najaar van 2015 nog afvraagt wie de mensen achter het platform zijn, beginnen de klokkenluiders al aan de volgende aanval. Die moet duidelijk maken dat het in de toekomst iedereen kan overkomen, niet alleen Portugal. Dat geen enkel intern document in de voetbalbusiness nog veilig is. Dat Football Leaks niet loslaat. En dat de onzichtbare makers ook niet bang zijn zich met de duistere kant van het geld te bemoeien.

FC Twente – een marionet

In het najaar van 2015 publiceert Football Leaks binnen enkele dagen twee contracten. Elk contract op zichzelf is al goed voor een schandaal, maar samen worden ze een Nederlandse topclub bijna noodlottig. Football Leaks trekt met deze onthullingen voor het eerst overal in Europa de aandacht. De overeenkomsten bevatten zo goed als alles wat het profvoetbal langzaam maar zeker verwoest.

Het eerste contract, op 25 februari 2015 gesloten tussen FC Twente en marketingbureau Doyen Sports, heeft betrekking op een investeringsmodel dat de FIFA even later, vanaf mei 2015, zal verbieden. TPO is een soort van wedden op mensen. Samengevat: een belegger koopt aandelen in de transferrechten van een meestal jonge speler en gokt erop dat de speler zo goed zal presteren dat zijn marktwaarde zal stijgen. Als de club de speler vervolgens verwerft, maakt de belegger winst. Dat is de simpelste variant.

TPO kan echter ook als een labyrint worden geconstrueerd,

waarin met name clubs met hoge schulden kunnen verdwalen. Dat was het geval bij FC Twente. De club heeft in de vijftig jaar dat hij bestaat, slechts middelmatig gepresteerd; pas na een miljoeneninjectie van supersupporter en bestuurder Joop Munsterman komen de triomfen: FC Twente investeert veel geld in de eigen staf, wordt in 2010 kampioen van Nederland en kwalificeert zich daarmee voor de Champions League.

Maar het feest is snel voorbij. De club heeft zich vertild, de staf is te duur, de uitgaven voor de spelers zijn een blok aan het been van de club geworden. FC Twente zou elk jaar in het belangrijkste internationale voetbaltoernooi voor clubs in en rond Europa moeten spelen om de salarissen bij benadering te kunnen betalen. Maar helaas, de club slaagt er niet in zich nogmaals voor de Champions League te kwalificeren. Begin 2014 zit FC Twente tot over zijn oren in de schulden. Maar in plaats van tot bezinning te komen, de dure spelers te verkopen en in te zetten op de eigen jeugd, slaat FC Twente een weg in die kenmerkend is voor alle valse en holle beloften in het profvoetbal: de clubbestuurders gaan in zee met twijfelachtige beleggers.

Doyen Sports, een investeringsmaatschappij met vestigingen in Londen en op Malta, verwerft aandelen in de transferrechten van vijf Twente-spelers. Bijna al die profs staan nog aan het begin van hun carrière. FC Twente is in heel Europa bekend vanwege zijn geweldige jeugdopleiding, en de afgelopen jaren heeft de club enkele spelers voor miljoenenbedragen verkocht. De investeerder ruikt geld. FC Twente krijgt voor deze deal een eenmalig bedrag van 5 miljoen euro. Een schijntje. De club doet in deze fase kennelijk alles voor nieuw, snel geld. Anders is nauwelijks te verklaren waarom nuchter denkende mensen zo'n contract tekenen.

Doyen incasseert immers niet alleen als FC Twente een speler verkoopt. Nee, Doyen neemt ook zoveel kleine lettertjes in de contracten op dat deze lettertjescolonne zichzelf als het ware slapend

vermenigvuldigt: FC Twente is in feite de enige die het financiële risico draagt. Zelfs als de marktwaarde van de speler keldert, krijgt Doyen een deel van zijn geld terug. In het geval van spits Luc Castaignos gaat het in het eerste contractjaar over 1,5 miljoen euro en stijgt het afhankelijk van de gespeelde tijd met 10 procent. Dat bedrag zou FC Twente ook moeten betalen als de speler invalide zou worden en nooit meer zou kunnen voetballen. Doyen zou ook blijven meeverdienen als de prof aan een andere club zou worden uitgeleend. Bovendien ondertekent de armlastige club een clause volgens welke ze de beleggers onverwijld moet informeren over alle aanbiedingen, onderhandelingen of slechts belangstelling van een andere club voor de speler.

Maar dat was nog niet alles. Al op 27 december 2013, een maand of twee dus vóór dat contract van 5 miljoen, hebben FC Twente en Doyen nog een contract ondertekend. Ook dat document maakt Football Leaks openbaar.

Dit contract bevat een beslissende clause volgens welke de club zich verplicht Doyen ook te betalen als ze tegen de wens van de belegger in een transfer afwijst. Een wurgcontract. Immers, van nu af beslist niet de club, niet de leiding over de samenstelling van het team en de staf, maar de facto de belegger, die eigenlijk niets te maken zou moeten hebben met interne beslissingen. Een dergelijke overeenkomst ondergraaft niet slechts de totale sportieve concurrentie, maar brengt tevens de club in een situatie waarin ze eigenlijk alleen maar kan verliezen: om Doyen niet te hoeven betalen, is FC Twente bijna gedwongen zijn beste spelers te verkopen.

Afgezien van de uit sportief oogpunt bekeken fatale gevolgen van zo'n constructie werpt de overeenkomst tussen FC Twente en Doyen ook vragen op met betrekking tot de moraal van het spel en de omgang van profclubs met hun supporters. Hoe kun je het als club rechtvaardigen dat je winst maakt met het verkopen van spelersshirts en tegelijkertijd hoopt op hun vertrek en hoge trans-

ferbedragen? Hoe moeten supporters, wie bij elke belangrijke contractverlening marketingprojecten worden voorgespiegeld, zich voelen als een speler in de komende jaren in elk geval het shirt van de club zal dragen, maar de clubs tegelijkertijd aan de beleggers beloven dat de speler bij de eerstvolgende prestatiesprong en een goed aanbod mag wisselen? Het is cynisme ten top: enerzijds profiteren van de loyaliteit en de trouw van de supporters, anderzijds denken dat niemand het zal merken.

Voordat de contracten door Football Leaks werden gepubliceerd, hadden namelijk niet alleen de supporters geen flauw vermoeden. Ook de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) had heen idee van deze dubieuze beleggingsconstructie. FC Twente had alleen het tweede contract hij de bond aangemeld; het eerste hielden de club en de belegger strikt geheim.

Nadat Football Leaks de documenten openbaar heeft gemaakt, heeft de KNVB niet veel tijd nodig voor een oordeel over het contract: het was in strijd met de goede zeden en dus verboden.

Terwijl de FC Twente-supporters protesteren tegen de immorele handelwijze van hun club, houden Doyen en de club zich bezig met de onmiddellijke ontbinding van het contract. Maar ook die schijnbeweging blijft niet verborgen voor Football Leaks, de documenten verschijnen opnieuw op de website van de klokkenluiders, inclusief pijnlijke mails van de sportief directeur van Doyen, Nélío Lucas (over wie we het nog vaak zullen hebben) aan zijn medewerkers: 'Laten we geen tijd verloren laten gaan, het is uiterst belangrijk dat ze ons nog dit jaar en zo snel mogelijk iets betalen.' Bij ontbinding van het contract incasseren de beleggers 3,3 miljoen euro.

FC Twente krijgt het overigens nu pas goed voor de kiezen. Om te beginnen trekt de KNVB de licentie van de club voor de eredivisie in. Na wat gedoe wordt de maatregel weliswaar enigszins verzacht, maar in ruil daarvoor wordt FC Twente opgezadeld met

strengere financiële voorwaarden en een drie jaar durend verbod om deel te nemen aan Europese competities. Bovendien moet de club een boete van 180.000 euro betalen. In plaats van de oplossing van zijn financiële problemen door de deal met Doyen waar de club op hoopte, staat deze er nu duidelijk slechter voor.

Was FC Twente, een kleine, Nederlandse club, slechts een uitzondering? Een te willig slachtoffer dat zich door beleggers heeft laten plukken? Helaas niet. Dit geval is veeleer slechts een eerste blik in de afgronden van het voetbal. En Doyen, een belegger die tevoren zelfs bij kenners van het wereldje geen begrip was, staat symbool voor alle gelukzoekers en profiteurs van de sport.

De onthullingen door Football Leaks hebben inmiddels geleid tot nader onderzoek naar het optreden van de beleggers. Het zal naar belastingparadijzen en prostituees voeren, naar families die in de op instorten staande Sovjet-Unie een gigantisch vermogen vergaarden en die nu in de volgende generatie, uitgerust met de beste politieke contacten, voor hun zaken de schittering van het voetbal zoeken. Welkom in de wereld van Doyen Sports.